

Λαογραφική έκπομπή της Πανελληνίου Ένώσεως Ποντιακών Σωματείων

Έκπομπή 33(2-ΙΟ-Ι974)

... Σ Η Μ Α ...

Ακοῦτε τὴν λαογραφικὴν ἐκπομπὴν τῆς Πανελληνίου Ἑνώσεως Ποντια-
κῶν Σωματείων - Ποντιακὴ Ἠχώ - ποὺ γράφει καὶ ἐπιμελεῖται ὁ Στά-
θης Εὐσταθιάδης.-

... τὸ σῆμα σβῆνει ...

Ἀγαπητοὶ ἀκροαταί,

Στὴς 2 Ὀκτωβρίου ἡ ἐκκλησίᾳ μας ἐορτάζει τὴν μνήμην τοῦ μεγαλο-
μάρτυρος Ἀγίου Θεοδώρου Γαβρᾶ. Ἡ προσφορά τοῦ ὑπερέχου τοῦτου ἀγω-
νιστοῦ στὸν βωμὸ τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἔθνους κατὰ τὴν βυζαντινὴ πε-
ρίοδο (ΙΙο αἰῶνα) εἶναι μεγάλη.

Τὴν εὐγενῆ μορφήν τοῦ Γαβρᾶ καὶ τοὺς ἐθνικοὺς του ἀγῶνες ὑμνοῦν
καὶ ὑμνογράφοι τῆς ἐκκλησίας μας, ἀλλὰ καὶ ἀγνωστοὶ λόγιοι ποιηταί,
καθὼς καὶ ἡ ποντιακὴ μούσα.

Στὴν Ἑδέσσα ὑπάρχει καὶ λειτουργεῖ ποντιακὸ σωματεῖο μὲ τὴν
ἐπωνυμίαν "Ἑστία Θεόδωρος Γαβρᾶς", ποὺ ἐπιδιώκει ἐθνικοθρησκευτικοὺς
καὶ λαογραφικοὺς σκοποὺς. Μὲ τὴν ἴδια ἐπωνυμίαν "Θεόδωρος Γαβρᾶς"
ἐδρεύει στὴν Θεσσαλονικὴ καὶ ἄλλο ποντιακὸ σωματεῖο μὲ τοὺς αὐτοὺς
σκοποὺς.

Πρὶν παρουσιάσωμε στὴ σημερινὴν μας ἐκπομπὴ τὰ ἄσματα τοῦ Γαβρᾶ,
θὰ μεταδώσωμε σύντομο βιογραφικὸ σημεῖωμα γιὰ τὸν ἴδιο καὶ τὴν ἐθνι-
κὴν του δράσιν. Ὁμιλητὴς ὁ Πρόεδρος τοῦ ἐν Θεσσαλονικῇ σωματείου "Θε-
όδωρος Γαβρᾶς" καθηγητὴς τῆς θεολογίας κ. Ἀλέξανδρος Καλαῖτζίδης. Ὁ κ.
Καλαῖτζίδης στὸ μικρόφωνο.

- "Τὸ θεόβλαστον ἄνθος, τὸ κρῖνον τὸ εὖοσμον... τῶν μαρτύρων
τὸ καθήκον", φάλλει διὰ τὸν Θεόδωρον Γαβρᾶν ὁ ὑμνωδὸς τῆς ἐκκλησί-
ας μας.

Ὁ Θεόδωρος Γαβρᾶς ἐγεννήθη εἰς τὴν κωμόπολιν Ἀτρα τοῦ Πόν-
του περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΙου αἰῶνος. Ἀπὸ τοὺς γονεῖς του ἐκλήρονόμησε
μαζὶ μὲ τὸν ὀλικὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐσεβείαν. Καὶ ἀνδράνεται ὁ θεό-

δωρος Γαβρᾶς εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποῖαν τὸ Βυζάντιον διατρέχει φοβεροῦς κινδύνους ἰδίως εἰς τὰ ἀνατολικά σύνορά του, ἥτοι εἰς τὰς περιοχὰς τοῦ Πόντου.

Τραπεζοῦς καὶ ἄλλαι ἐπαρχίαι ὑποδουλῶνται εἰς τοὺς Σελτσούκους Τούρκους, τοὺς ὁποῖους ὁμως ἐκδιώκει ἀπὸ τὸν τόπον ὁ Θεόδωρος Γαβρᾶς, ὅστις γίνεται δοῦξ εἰς τὸ θέμα Χαλδίας. Ἀνακηρύσσεται ὡς ἐθνικὸς εὐεργέτης τοῦ τόπου καὶ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ἀλέξιον Α' Κομνηνὸν ὡς ἀνεξάρτητος σχεδὸν ἡγεμὼν τῆς Τραπεζοῦντος. Τὴν ἐξουσίαν ἤσκησε μὲ δικαιοσύνην, ἀλλὰ καὶ μὲ φιλανθρωπίαν.

Εἰς μίαν συμπλοκὴν μὲ τοὺς Σελτσούκους Τούρκους ὁ Θεόδωρος Γαβρᾶς συλλαμβάνεται ὡς αἰχμάλωτος καὶ ὁδηγεῖται εἰς Ῥεοδοσιούπολιν (Ῥεζερὸν). Οἱ ἀλλόθρησκοι, κατόπιν τῆς ἀρνήσεώς του νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ, ἀρχίζουν φοβερά εἰς βάρος του βασανιστήρια. Εἰς αὐτὰ ὁ μεγαλομάρτυς ἀπαντᾷ: "Ἐν ἑμοί τερπνὸν τὸ μετὰ Χριστοῦ εἶναι· ἔν δέ φοβερόν τὸ ἐκεῖνου χωρίζεσθαι". Οἱ τύραννοι τοῦ ἀποκόπτουν τὴν γλῶσσαν, τὸν ἀκρωτηριάζουν καὶ τὸν ῥέπουν εἰς τὴν πυρὰν. Ὁ Θεόδωρος Γαβρᾶς τοὺς περιφρονεῖ καὶ προσεύχεται συνεχῶς. Τὴν 2αν Ὀκτωβρίου 1098 ὁ Θεόδωρος Γαβρᾶς "ὥσπερ στρατιώτης ἀήττητος εἰς οὐρανοῦς ἀνέδραμε". Ἐντρομοὶ οἱ ἀλλόθρησκοι παρὰλαμβάνουν τὴν τιμὴν κάρραν τοῦ μεγαλομάρτυρος καὶ τὴν περιτυλίγουν μὲ χρυσόν.

Ἡ ἀγιότης τοῦ Θεοδώρου Γαβρᾶ μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων Ζωναρᾶ, Λαζαροπούλου Ἰωσήφ, κάποιου Οἰκονόμου Τραπεζοῦντος Ἰωάννου, ὁ ὁποῖος μάλιστα τὸν 14ο αἰῶνα συνέταξεν ἀκολουθίαν εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα, ἥτις ἀνευρέθη εἰς Τραπεζοῦντα ὑπὸ τοῦ Πάπαδοπούλου Κεραμέως, βάσει τῆς ὁποίας τὸ 1911 ὁ ὑπηρετήσας εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ^{Ἱεροφάνης} Ἀνθίμος Γαβρᾶς ἐξέδωκε ἀκολουθίαν, ἡ ὁποία καὶ ἐπανεξεδόθη τὸ 1972.

Εἰς Τραπεζοῦντα ἀνηγέρθη ἱερὸς ναὸς καὶ βραδύτερον μονή, ὅπου μετεφέρθη ἡ τιμὴ κάρρα, ~~καθὼς~~ καὶ τὸ λείψανον τοῦ μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου Γαβρᾶ. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Θεοδώρου Γαβρᾶ ὡς καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ

του Κων/νου Γαβρᾶ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου ἦτο τόσον
βαθεῖα, ὥστε νὰ συνταχθοῦν /ῦμνοι καὶ δημῶδη ἄσματα διὰ τὸ ὄνομα των
Μέ τὸ ὄνομα "Γαβρᾶς" διεσώθησαν καὶ διάφορα τοπωνύμια εἰς τὸν Πόντον.
"Τῇ Γαβρᾶ τὸ πεγάδ' -μεταξὺ Ἀργυρουπόλεως καὶ Ἀτρας.- Τῇ Γαβρᾶ τὸ
ραχὶν -μεταξὺ τῶν ὑψωμάτων Μακρὺν Σκοπέλ' καὶ Ἀεσέρ'".

Διεσώθησαν ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἄσμα τοῦ Γαβρᾶ καὶ παροιμιώδεις
ἐκφράσεις, ὅπως "Θ' ἐφτάς ἀτο καὶ τῇ Γαβρᾶ τὴν τραγωδίαν πᾶ θά λές".

Νομίζω ὅτι εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἐκπομπῆς εὐρίσκουν θέσιν ὁρισμέ-
νοι χαρακτηριστικοὶ στίχοι ἀπὸ τὰ ἄσματα τοῦ Γαβρᾶ.

Ο.- Ἀκούσατε σύντομη ὁμιλία τοῦ καθηγητοῦ τῆς θεολογίας κ. Δαζάρου
Καλατζίδου διὰ τὸν μεγαλομάρτυρα τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἔθνους ἁγίου
θεοδώρου Γαβρᾶν. Στὴ συνέχεια θὰ μεταδώσωμε μερικοὺς στίχους ἀπὸ τὰ
τραγούδια τοῦ Γαβρᾶ...

. λῦρα σέ ὑπόκριση

Πρῶτος ἔχει ἀρετάς, τῶν ἄλλων πλέον
ὁ Γαβρᾶς ὁ γίγας, νέος καὶ γενναῖος
ὁ ἄνδρας ὁ ἥρως εἰς πάντα φοβερός
ὁ ἀνδριωμένος καὶ μὲν τῶν τρομερός

Καὶ μερικοὶ στίχοι γιὰ τὸν Γαβρᾶ ἀπὸ τὴν ποντιακὴ δημοτικὴ ποίη-
ση.

Γαβρᾶ μ' ντό στέκεις καὶ τερεῖς καὶ τίναν περιμένεις;
Ἐπαρε τὸ φουσατο σου καὶ τὸ ἑμάχ' ἀρ' δέβα
Ἀρδασα ἄς ἐν' τὸ μαχαίρτε, ἡ Ζάγχα τὸ κοντάρι σ'
Ἀτρα τ' ἀετοφτέρουγα σ' ὅλεν τὴν γῆν τ' ἰσκιάζνε.

Ἡ ποντιακὴ μοῦσα φάλλει τὴν ἀνδρειωσύνη καὶ τοῦ Κωνσταντίνου
Γαβρᾶ, ἀνεψιοῦ τοῦ Θεοδώρου Γαβρᾶ...

Τραβᾶδ' Γαβρᾶ, τραβᾶδ' Γαβρᾶ καὶ Γαβροκωνσταντῖνε,
νὰ σὰν τὴν μάνναν καὶ τὸν κύρ' π' ἐγέννεσαν ἐσέναν
ὄνταν κάθесαι σ' ἄλογον τὰ στράτας ὀλ' ἀνοίγουν,
οἱ δρᾶκ' παραμερίζνε σε καὶ τὰ ραχιά τρομάζνε,
ἀπὸ μακρὰ γνωρίζνε σε τ' Ἀεσερί τ' ὀμάλια
τιμοῦνε σε τὰ Πάρματα γιὰ τὴν παλληκαρότε σ'
τ' ὀρμια ὀλ' ἰα γόμωσες Σαρακηνῶν κιφάλια.

. ἡ λῦρα σταματᾶ

Στή συνέχεια τοῦ προ γράμματός μας θά σᾶς μεταδώσωμε σκοπούς καί τραγοῦδια ἀπό διάφορες περιοχές τοῦ Πόντου (5 σκοποί).

. ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ

Ἀνακοίνωσις: Τήν ἐρχομένη Κυριακή, 6 Ὀκτωβρίου, ὥρα ΙΙ πρό μεσημβρίας, ὁ Σύνλογος "Φάρος Ποντίων" δίδει στήν Καβάλα ὑπό τήν αἵγίδα τοῦ ἐκεῖ ποντιακοῦ Συλλόγου ποντιακήν παράστασιν μέ τό ἔργον "Τό Δρακοπέγαδον" τοῦ Σταθῆ Εὐσταθιάδη κατὰ σκηνοθεσίαν Βάνια Ὑδροπούλου. Αἱ εἰσπράξεις τῆς παραστάσεως θά διατεθοῦν ὑπέρ τοῦ κυπριακοῦ ἀγῶνος. Στήν παράσταση συμμετέχει καί τό χορευτικόν συγκρότημα τῆς Καβάλας.

Ἐδῶ τελειώνει ἡ ἐκπομπή μας. Κοντά σας καί πάλι τήν ἐρχόμενη ἐβδομάδα τήν ἴδια μέρα καί ὥρα.

. Σ Η Μ Α

Ἀκούσατε τήν λαογραφική ἐκπομπή τῆς Ἀνελληνίου Ἑνώσεως Ποντιακῶν Σωματείων - Ποντιακή Ἠχώ - ποῦ γράφει καί ἐπιμελεῖται ὁ Σταθῆς Εὐσταθιάδης.

. τό σῆμα σβήνει

Διά τό "καλῶς ἔχειν"

Ὁ ὑπεύθυνος Σύμβουλος τῆς Π.Ε.Π.Σ.

Πρωτοτυπία τῆς παρούσης,
ἀπό 2.10.74 ταχυγραφικῇ ἐπιστολῇ
ἐπὶ τῇ 2201 τῇ κ. Δημητρίου
Καραγιάννη, δι' ἡμετέρας καὶ χρεῖαν
τοῦ ἀνωτέρου Βορείου ἑλ. κ. (10/2/75)

του περί τά μέσα τοῦ Πίου αἰῶνος. Ἀπό τοὺς γονεῖς του ἐκληρονόμησε
μαζί μέ τόν ὀλικόν πλοῦτον καί τήν εὐσέβειαν. Καί ἀνδράνεται ὁ θεός